

Pensioen? 'Dat komt wel

Veel pensioenen vallen tegen. Dat beseffen mensen pas als ze met pensioen gaan óf gaan scheiden. Pensioen- en echtscheidingsdeskundige Ingrid Leene uit Tilburg zou er een boek over kunnen schrijven.

door Anita de Haas
a.dhaas@brabantsdagblad.nl

Je spreekt eens iemand, je surft eens op het net en komt erachter dat je als vrouw eigenlijk recht had op een deel van het pensioen van je ex. Zo kwam mevrouw A. terecht bij Ingrid Leene-Hoedemaeker, die sinds 2001 in Tilburg werkt als pensioenmediator. „In de zaak van mevrouw A. was niets geregeld. We hebben het uitgezocht en het leidde tot een navordering op de man - die al vier jaar met pensioen was - van 30.000 euro plus elke maand ruim 600 euro voor zijn ex-echtgenote.” Het is een van de vele vergelijkbare voorbeelden uit de praktijk van de pensioenmediator. In het geval van Ingrid Leene bestaat die voor 85 procent uit bemiddeling in de pensioenverdeling bij echtscheidingen.

Door het hele land behandelt ze actuele zaken, maar vooral ook kwesties die eerst misgelopen zijn en dan alsnog op haar bord terecht komen. Zoals de vrouw wier ex te kennen had gegeven dat het pensioen netjes verdeeld zou worden, maar die vervolgens nooit meer iets liet horen. Leene ging er op verzoek van de vrouw achteraan. „Het was een traject van zoeken, graven, nog eens formulieren invullen. Het was de man zijn tweede echtscheiding. Hij was iemand die zelf in de pensioenwereld werkte. Hij bleek een behoorlijk opgetuigd pensioen en had gedacht dat voor zijn ex te kunnen verbergen. De vrouw, die al bijna niets had, krijgt nu levenslang vele duizenden euro's en ook nog rechtstreeks van de pensioenuitvoerder.”

Ingrid Leene noemt het licht cynisch een voorbeeld uit de categorie 'Het komt wel goed schatje'. „De hoeveelheid reparatiewerk is enorm. Ik krijg hier echt drama's aan mijn bureau. Vrouwen die al twintig jaar gescheiden zijn, met pensioen gaan en dan nog eens de hand bij de ex op moeten gaan houden. Ook bij geregistreerd partnerschap en huwelijkse voorwaarden is het pensioen vaak slecht geregeld. Het is het stiefkindje, helaas ook bij veel advocaten. Het komt ook echt altijd als laatste op tafel, terwijl je het toch regelmatig hebt over een waarde die vergelijkbaar is met die van een huis. Dan is het bizar om te horen dat een van de twee al een ander huis heeft gekocht zonder de financiële consequenties van de scheiding te kennen.”

In de wetenschap dat inmiddels ruim eenderde van de huwelijken op de klippen loopt, een aantal dat nog stijgt, begint ze volgend jaar met cursussen financiële weerbaarheid voor vrouwen. Zoals ze nu ook meestal haar gesprekken begint met een instant college over pensioenen. „Ik krijg heel vaak te horen: moet je dat ook

regelen? Ja, dat moet. Opgebouwde pensioenwaarde moet je delen. Nou, dat veroorzaakt nog wel eens paniecreacties; zeker bij mensen van boven de 50. Dan voelt het even als drijfzand onder de voeten en het is de kunst beiden een fundament te geven om verder te komen. Gewoon: wat is realistisch, wat is er, wat nu, wat straks. Echtelieden vechten zich bij een scheiding stuk op alimentatie of een kleine lijfrente, maar niet op het pensioen. Alimentatie is maximaal 12 jaar, pensioen duurt levenslang en dus voor vrouwen langer dan voor mannen, omdat ze langer leven. Soms heb je weinig informatie nodig om je lam te schrikken van wat adviseurs hebben gedaan. En dan zwaar in het nadeel van de vrouw. Als een ondernemer zijn accountant erbij haalt, kan daar geen neutrale opstelling van verwacht worden. De accountant moet immers het belang van de onderneming c.q. ondernemer dienen en dat is niet altijd het belang van de ex-partner.” Dat Ingrid Leene de positie van vrouwen benadrukt is niet zo verwonderlijk. De meeste vrouwen bouwen zelf weinig of geen pensioen op. „Want hoe gaat het

Schuiven met je pensioenpot

De meeste mensen maken het pensioenoverzicht dat ze jaarlijks in de bus krijgen open, knippen er twee gaatjes in en duwen het in een ordner met het idee: snap ik toch niets van. Alle inspanningen van de pensioenfondsen om te komen tot een helder Uniform Pensioen Overzicht (UPO) ten spijt. Pensioenprof Gerry Dietvorst van de Universiteit van Tilburg organiseerde begin dit jaar de eerste Pensioen EHBO. Een zaterdag waarop mensen hun pensioen door een deskundige en een daaraan gekoppelde student konden laten doorlichten. Zeg maar een 'Pensioen APK'. Omdat er meer vraag was dan ruimte, volgde in april een heus pensioencollege op de universiteit. Daar doorbrak pensioendes-kundige Theo Gommer de 'mythe' dat bedrijfspensioen inclusief aow uitkomt op 70 procent van het laatstverdiende salaris. Dat is alleen haalbaar voor een kleine groep die nog in de eindloonregeling (laatstverdiende salaris) zit en 40 jaar of meer premie heeft betaald. Het gemiddelde pensioen in

Nederland zit op 45 tot 50 procent van het middelloon; het gemiddeld in alle jaren verdiende salaris. Het ouderdomspensioen van de werkgever maakt deel uit van het 3-pijlersysteem waaruit in Nederland het pensioen is opgebouwd: 1. Aow (nu nog vanaf 65) 2. Ouderdomspensioen werkgever 3. Privé voorzieningen als lijfrente, kapitaalverzekering, eigen huis. Degenen die na 1950 geboren zijn krijgen vanaf 2015 alleen nog aow voor zichzelf op 65-jarige leeftijd; niet meer voor een jongere nietwerkende partner.

In feite is pensioen gewoon een pot met geld waarvan je na je pensionering moet leven. Met dat geld kun je schuiven: eerder stoppen en het geld over meerdere jaren laten verdelen. Of: de eerste vijf pensioenjaren een hogere uitkering dan de jaren daarna. Als de partner een goed eigen pensioen heeft kun je de waarde van het nabestaandenpensioen gebruiken voor je

eigen ouderdomspensioen. Of andersom: als er wel een partner is, maar geen of geen goed nabestaandenpensioen, kun je een deel van het ouderdomspensioen overhevelen naar een nabestaandenpensioen. Langer doorwerken en het pensioen later in laten gaan kan ook. Dan is de uitkering daarna hoger. Per gewerkt jaar scheelt dat 10 procent. Gedeeltelijk werken en voor een deel pensioen genieten kan ook. Kortom: een pot met geld waar je nogal wat mee kunt, maar dat moet je wel weten. Komt het tot scheiding, dan heeft volgens de Wet Verevening uit 1995 de partner recht op de helft van het tijdens het huwelijk opgebouwde pensioen.

Naast het ouderdomspensioen is er veelal een nabestaandenpensioen. Dat bepaalt wat er wordt uitgekeerd als de pensioengerechtigde vóór zijn 65e jaar overlijdt en wat ná 65. Daar zitten per pensioenfonds nogal verschillen in. De Universiteit van Tilburg wil de Pensioen EHBO-dag jaarlijks op de agenda zetten.

‘Helaas is ook voor veel advocaten pensioen het stiefkind bij echtscheiding’

goed schatje'

meestal: na de geboorte van het eerste kind gaat de vrouw parttime werken, waardoor ze terugvalt in pensioenopbouw. Na het tweede kind stopt ze een aantal jaren, waardoor ze géén pensioen opbouwt. Daarna komen de echtelieden op een leeftijd dat ze op elkaar uitgekeken raken en ze gaan scheiden. Over alimentatie bouw je geen pensioen op en de periode vóór het huwelijk gaat overigens ook niet automatisch mee in de verdeling. Als je vervolgens een tijd thuis gezeten hebt is de kans om terug te keren in een goed betaalde baan niet zo groot. Het pensioengat wordt dus steeds groter. Gescheiden vrouwen lopen ook nog eens een grote kans als alleenstaande de 65 in te gaan met een kleinere aow. Kortom: er ontstaat een achterstand die niet meer in te lopen is."

Toch moeten gescheiden vrouwen niet per definitie arm hun pensioen in gaan. Volgens Leene is er veel mogelijk, ook via de werkgever. „Zeker als je een jaar of 35, 40 bent. Het is niet zo heel erg als je niet zo veel hebt, als je je dat maar realiseert. Je kunt namelijk ook gewoon sparen. Mensen

knippen wel eens met hun ogen als je dat zegt, sparen. Het klinkt ouderwets, maar het werkt wel. Je moet weten wat je verzekert en waarom, want niets is gratis." Haar praktijk is inmiddels een bedrijf: GetSmart Consultancy. Het telt een vaste kern van zes mensen en drie freelancers. Omdat Leene weet hoe belangrijk de advocaat kan zijn in de financiële onderhandelingen bij echtscheiding, is ze bezig met het schrijven van een Survivalhandboek, een voor mannen en een voor vrouwen. Ook zet ze een pensioen-computerprogramma op voor advocaten. „Zo kun je mensen precies laten zien hoe alle varianten uitpakken. Want ook voor advocaten is het vaak moeilijk de consequenties te doorgronden. Net als op het belastingformulier moet je kunnen zien wat het effect is van schuiven van pensioen tussen man en vrouw." Haar betrokkenheid bij deze problematiek komt tevens tot uiting in haar deelname aan de pensioen EHBO op de Universiteit van Tilburg (zie 'Schuiven met je pensioenpot'). Behalve voor een gewone 50/50-verdeling op basis van de Wet Verevening Pensioenen kunnen de partners ook besluiten dat

de vrouw haar eigen kleine pensioentje houdt en haar man dat van hem voor 40 procent naar haar overhevelt. Ook over het nabestaandenpensioen kunnen specifieke afspraken gemaakt worden. Echtelieden die niet herinnerd willen worden aan het moment dat de ander 65 wordt of dood gaat (het moment waarop de pensioenuitkering ingaat), kunnen er voor kiezen alle pensioenwaarden om te zetten in een eigen aanspraak - de zogenaamde pensioenconversie. Dan creëer je rechtstreeks bij het pensioenfonds een eigen maandelijks netto-pensioenuitkering. „Dat is meestal meer dan de 50/50 verdeling", zegt Ingrid Leene. „Het maakt dan ook niet uit of de man dood is of nog leeft op het moment dat de vrouw 65 wordt." Het klinkt hard, maar de pensioenmediator zegt als financieel deskundige haar werk puur zakelijk te willen houden. „Als er veel emoties aan te pas komen neem ik daarvoor vaak een aparte coach mee. Ik kan me dan op de financiën richten. Ik geloof ook niet in conflicten. Dat kost geld, tijd en er gaat energie door verloren. Uiteindelijk moet je het gewoon goed regelen."

Tips van de pensioen-mediator

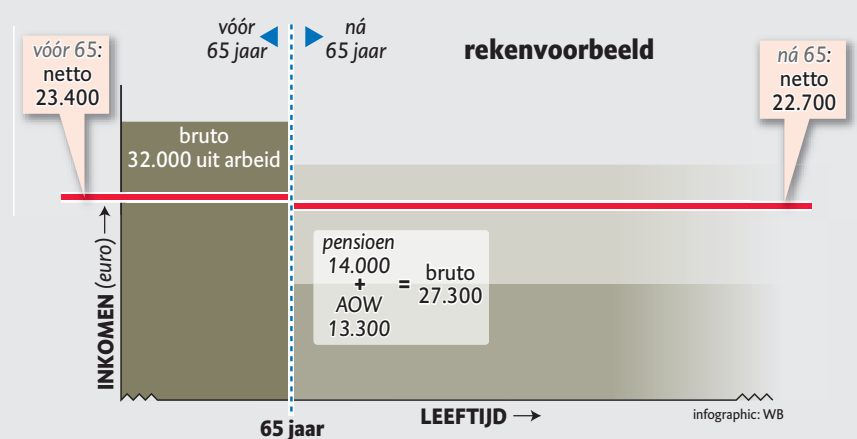
- Weeg adviezen van vrienden en bekenden zorgvuldig, want iedere scheiding is anders.
- Informeer goed op internet welk type scheiding bij je past.
- Kies een gespecialiseerde familie-recht advocaat/bemiddelaar en vraag je af: willen we samen één advocaat, een overlegscheiding, of ga ik gewoon de strijd aan?
- Je kunt hulp bij scheiding zo duur en goedkoop krijgen als je wilt. Kijk eerst wat je zelf kunt doen. Sommige mensen willen alleen een uurtje consult en gaan dan naar de advocaat/bemiddelaar.
- Ga goed voorbereid naar de bemiddelaar/advocaat.
- Zoek zaken tevoren uit. Dat scheelt tijd (dus geld) en vergemakkelijkt het scheidingsproces.

Scheidingsmediator Ingrid Leene wil vrouwen financieel weerbaarder maken.
 foto Marie-Thérèse Kierkels

Rekenvoorbeeld pensioen

- Stel: een alleenstaande verdient 32.000 euro per jaar
- Omdat pensioen ook bestaat uit aow wordt niet over het hele salaris pensioen betaald en opgebouwd. Het bedrag dat er eerst afgaat is de aow-franchise, variërend van 10.000 tot 18.000 euro; afhankelijk van cao en/of bedrijf. In dit voorbeeld nemen we 12.000 euro.
- Over blijft de pensioengrondslag= 20.000 euro.
- Van 25 - 65 jaar jaarlijks 1,75% opbouw pensioen oftewel $40 \times 1,75\%$ is 70% van 20.000 euro oftewel $14.000 + 13.300$ aow alleenstaande = 27.300 pensioen per jaar.
- Dit is netto net zoveel als het inkomen van 32.000 euro omdat na 65 geen aow-premie meer betaald hoeft te worden.
- Als betrokkene uit dit voorbeeld de eerste 5 jaar van zijn pensioen liever meer geld te besteden heeft, kan geregeld worden dat b.v. van 65 tot 70 jaar de uitkering 17.000 euro is ipv 14.000; en vanaf z'n 70e tot aan zijn dood 12.000 ipv 14.000, exclusief de aow.
- Via de Pensioenplanner op www.pensioenkijs.nl kan iedereen zelf tot op 100 euro nauwkeurig voor zichzelf en/of partner bruto en netto berekenen hoe de inkomsten na pensionering eruitzien. U hebt alleen het jaaroverzicht van uw huidige inkomen(s) nodig plus de pensioenoverzichten. Als uw partner geen inkomen heeft vul dan ook 0 in.

Bron: Pensioencollege/ Ortec Finance